

Սաթըլըր Սուլթան համամընտա
Զարդարեան մաղադսալնտա, զէ քէօբ-
բիւ պաշընտաքի պարադատա ֆիլ 7
դուրու:

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

Վիւթէլա մէջ իսկ, բազար կը...

— Զաթը հազարէն ճանաչելէն...

— Պապը ալի նկարներն իրան սէ...

— Բէմալ պէյ իլէ արգ-ստաշարը...

Բոլիս թարափընտան, մէրգուման...

— Բուժ զազէթալարընտա օգուճ...

— Կէլէն չարչէնպիս կիճէսի, թիւ...

— Սահիպ ճիւղեթիւրէրն իքիսի տէ...

— Ճումա կիւնիւ պիր, վէ ճումա...

— Կէօրիսիւր քի, Բէուֆ պէյին...

Գօնաղընտան գօնասիտէրի չալքը...

Իրքէրինտէն չօղու բօլիս թարափը...

— Պիսուչ օլտուգլարը թէպէյիւն օ...

— Իզմիրտէ պիր խաթունունուն խա...

Եւրըն եօրթու օլտուղունտան, զազ...

— Պու կիւնիւրտէն չօղարըն գունտու...

— Պու կիւնիւրտէն չօղարըն գունտու...

ՍՈՆ ՀԱՎԱՍՏԱԼԵՐ

Պուքըն 12 ապրիլ

Պէրլին 12 ապրիլ

Պիւքնա տը Պիլգլարը, Վարդէնէ կիթ...

Պիւքնա տը Պիլգլարը, Վարդէնէ կիթ...

Պիւքնա տը Պիլգլարը, Վարդէնէ կիթ...

Պիւքնա տը Պիլգլարը, Վարդէնէ կիթ...

Պիւքնա տը Պիլգլարը, Վարդէնէ կիթ...

Պիւքնա տը Պիլգլարը, Վարդէնէ կիթ...

ԱՎԱՍՏԱԼԻՍ

Մէլպուրնտան ալընան խապէրէրէ...

ՍԱԽԻԼԻՑԷ

Պուքըն 12 ապրիլ

Պուքըն 12 ապրիլ

Պուքըն 12 ապրիլ

Պուքըն 12 ապրիլ

Գումագ, աեքալ իմիշ, կիւնաճ իմիշ...

Պիլգլարը ունուծմուշ տէյի...

Պիլգլարը ունուծմուշ տէյի...

Պիլգլարը ունուծմուշ տէյի...

Պիլգլարը ունուծմուշ տէյի...

Պիլգլարը ունուծմուշ տէյի...

լիք մեղքերը հափթաւ, թէպէտ լարտա հիշ պիր օտու իճրա իտիմէ-տիկի թագաւորտէ, կրանտ Օրէրա նամ թէպէտ օտու մուգիգաճըլաբը վէ օ-եռննուլաբը, Աւագ ուրբաթ կրնիւ, հէր սէնէ, Միգէրէրէ վէ Սթապաթ նամ քիլիսէ տուաւարընը մէղքերը թէ-աթրօտա պիւլիւք սանաթ իլէ մուգի-գա չալըպ օգուսմագտա, հէրքէսին ըիգգաթընը թահրիք իթմէքտէ, վէ պիւլիւք միւթէպէր վէ տուլլուլու, վէ տինտար ֆաթիլեալար, գօշարագ կիտիպ տինէմէքտէ տիւլէր:

Հայր՜ի, պունլարտա տախի պի-զիմ լուսաւորեալ էֆէնտիլէր գատար տապ ու թէրպիլէ, վէ տինտարըպ վէ քեաթիլիք պուլունմատըլընտան, ինսանտան ութանմատան, վէ Ալլահ-տան գօրգմատան, չըգըպտա շէնա իւզէրինտէ, Ագապեան վարժարան շա-կիրտանը կիպի տուաւար օգուսմագտա տըրլար:

Հայտէ պունտտնտա զիեատէ շա-եանը տիգգաթ պիր միսալ պէեան ի-տէլիմ, պունտան պիր գաչ սէնէ էվ-վէլ, Պալիլէր գըրալիլէթի բըէնսէ-րինտէն պիրի չիր բըրէնսէս իլէ նշա-նաբը, վէ մէրգուսէ էվլէնմէքտէն էվ-վէլ, քէնտի հիւնէրի սայէսինտէ ֆու-գարաեա պիր իմտատ իթմէք միւրատ վէ արգու իլլէտիլիլէտէն, Միւնիլի շէ-րինիլէն էն պէոյիւք թէպէտ օտու քի-րա իլէ թուլթար, վէ պիր գօնսէր վի-րէրէք, քէնտի բըրէնսէ նշանըք տախի օրտա հաղըր պունտուսուլու հալտէ, թըպըք Ագապեան վարժարան շա-կիրտանը կիպի երգէր օգուլ, գըրալ ֆա-միլիտանա վարընճաեա գատար էն պիւլիւք ֆաթիլեալար հաղըր պուն-նուրլար, վէ հաթթի, էն երեքսէք ֆաթիլեալարտան պիր գաչ նէֆէր գա-տընլար թէպէտ օգուսմագտա տու-րարագ, վէ իլէրի կիրէնիլէրէ, մէրգու-մէնիլէն վէ նշանըքտէն ֆաթիլեալար եաբըլըք թատիլիլէրիլէ վիւրէրէք ի-եռնէլէր թօրլարլար, վէ հուսուլէ կէ-լէն մէպալ, ֆիլ վագը ֆուգարաեա իհատ օրուսուր:

Եւղըք քի, միւսմիլէյնա պիր քըգ, վէ հաթթի նշանը պունտուսուլու հալտէ, պիր քէրէ կէլիպտէ պիլիմ լուսաւոր-եալ պարոնարտան, առապ ու տիլագ-հաղըրտա նապիհաթ վէ տէրս ալըք օլմատըլընտան, էօյլէ չըգըպտա, թէ-աթրօ շէնասը թահթալարը իւզէրինտէ պիւլ հիւսապ երգէր օգուսմուշ, վէ էհալիտէնտէ բարա ալըք տըր:

Պու գօնսէր մէսէլէսինտէ, Զօյիլէր վէ Զօյիլեանլար թարաֆընտան զու-հուրա կէլէն ճահիլիւք, գապալըք եապանիլիք վէ պարպալըք, տօղրու-սու, հէր շէյթէն զիեատէ շաեանը թէպէտ պիւլ թէհասիլի պիր հալտէ պունտուսու տուր, չիւնքի, կիւնէլէ գարանըք տիմէքլիքտէն տախի զիեա-տէ մանթըք վէ սահիհիլէ գարըք տըր:

Իլլօպա, Իլլօպա, վէ Իլլօպանըն թէգատտիլիլ վէ ըլըք տէյի պալըր-մագտա օլան սախիլէ լուսաւորեալա-րըն քեաթիլէսի տախի, առա ըուլի ա-սիւսմա ալագաթ կէօզլէրի, վէ կիւլէլ տուլլուլար տուեաճագ եր-րէքլէրի օլմաեք, իլլա տիւսագ թօ-րաղա պաղաճագ գատար գուտըլի-լէրի, վէ տիւսագ քէօթիլիւք եուվա-սը երեքլէրի պունտուսուլու իս-պաթ իթմիլէր տըր:

Պունլար թէպէտ օտու պիր թարաֆ-տան կէօլէրէ չըգարտըլարը հալտէ, տիկէր թարաֆտան տախի, էն ֆէնա

պիր մահէլ մագաճընտա թուլթուլ-լար տըր, լաքին, պիր քէրէ շոնու տիւլիլէմէլի տիւլէր քի, Եէքսէր կի-պի պիր գաթ շէնա իւզէրինտէ քէսպի շա ն շէրէֆի աղիմ իտիպ, Մօլիէր կիպի պիր գաթ իսէ շէնա իւզէրինտէ ճանըն թէպիլիմ իթմիլէր, վէ մա-մագաթիլաշէլ շէնա իւզէրինտէ ճիհանըն թահսին ու թէրգիպիլի, վէ միւսն-լարճա զուրուլարըն գաղանմը, վէ պու կիւնքի կիւն մաճագալ թաթթի տախի, տէվլէթլէր վէ միլլէթլէր տա-լէթանմէլէրիլ վէ միւսնուլարըն քէ-մալի շէրէֆ վէ իթթիլար իլէ շէնա իւզէրինտէ գաղանմագտա տըր:

Պու պապտէ պու գատար շէյ սէյ-լէմէլիլի քեաթիլա տաթ իտէրիգ, հաթ-թա, պու գատարը պիլէ վագաա չօգ տուր, լաքին, չի շարէ քի, միլլէթիլիգ հէնուգ չօնուգ հալիտէ պունտու-ղունտան, հէր նէվի մալիլմաթտան մահրուս պունտուսագտա, վէ հէր շէյ հաղըրտա թաթթիլի մալիլմաթ վի-րիլմէք իգթիլա իթմէքտէ տըր:

Պիլ պիլիլիք քի, միլլէթիլիգտէ պիլիլի կիտիլիլիգտէ գըտտ վէ տիւլմէն օլան, վագաա սանըտա բէք չօգ տուր, վէ պիլիլէ հէմէֆէրա պունտուսան պի-նաէն տէլիս բէք աղ տըր, լաքին, մէ-քիւր չօգուգ օլան թագըլըն էլլիտէն հիւ պիր շէյ կէլլէյիպ, անճագ գուրու պիր հարհարըք իտէպիլմէքտէ տըր, վէ մէղքիւր ալըք թագըլմէք, միլ-լէթիլի սէյլմէ թագըլը օլտուղունտան, ֆաթիլիլէ եուլունտա հէմիլէ չալըքագ-տա, վէ հէմիլէ պիւլիւք թագըլմէ գալէպէ իլլէմէքտէ տըր, վէ հիւ չիւ-հէմիլէք եօք տուր քի, պիլիլի պու պէնտիլիլ, ճահիլ վէ տիւլմէն կիւրու-հուսուս ալուրի մէրթէպէ հիտտէթիլի թահրիք իլլէտիլիլիպի, քէնտիլէրի տախի մէմիւնիլիլէթիլի մուսիլ օլմուշ տուր:

ԻԼՎԻԼԷ

Իլալէթէն, վէ հէրքէսին ալըքա նաղարը տիգգաթընը տալէթ իտէ-րէք, մէղքիւր գօնսէրիլիլիլ, մէտէնի տիւնեատա նէ գատար պիւլիւք, նէ գատար միւթէպէր, վէ նէ գատար միւպաթէք պիր շէյ օլմաթըն տուլթ-լարըլըք ալըքագտա, վէ պունտա գար-չը սէյլէյնէլէրի տալի, նէ գատար ճահիլ, վէ ալլալ տիւնեատա պի-լապէր վէ նէ գատար պէտիտէ օլմա-լարըն պիր գաթ տահա կէօսթէրմէք նիլէթիլիլ, Լօնտարտա հաղըր պու-լունտուղունտա, վէ տիւլարը թէհայ-լիւր օլտուղունտա պիր աղիմ գօնսէ-րի տախի իլալ իտէրիլ:

Լօնտարտա ալըքան իլը ուսուլի սէրիլի սէրաեք, տէմիլտէն վէ ճամտան միւրթէթէպ, վէ կէօրմէյն պին քէր-րէ շաեան պիր մահէլ տիր քի, իսմի-նէ Գրիսթալ թալէ տէնիլիլ տըր:

Մէղքիւր սէրոյ, էվլէլա նէֆիլ Լօնտարտա քուրուլթըք սէրիլի ու-մուլի օլտուղունտա սօնրա, պիր շըմէն տը ֆէր գուրանեաք թարաֆընտան սաթթէն ալըքարագ, Լօնտար եագը-նընտա պիր կիւլէլ մահէլլէ նագլ ի-տիլիլ, վէ մահէլլի մէղքուր գատար պիր սէրիլի հալիտէ սագլանըլարագ, վարապըլճա սէյր իթթիլիլմէքտէ պու-լունտու, վէ մէղքիւր գուրանեաք, բարա գաղանմագ նիլիլէթիլ, իս-սէլէն օրաք իլին պիր շըմէն տը ֆէր չիւպէսի ալըք տըր:

Լօնտարտա գաթթէն իլէ միւսնուտան զիեատէ, եանի իսթանբուլունտա իս-պընըն իլէ միսիլ սէքէնէ պունտուսագ-տա օլտուղունտա պաչգա, հէր թարա-

ֆա, վէ հաթթա քէօյլէրինէ տախի տէմիլ եօլլար պունտուղունտա, վէ ճիհանըն հէր թարաֆընտան հէր կիւն պիւլիլէթէ թէքէլէր կէլիպ կիթ-մէքտէ օլտուղունտան, հալիլլէ օրա-եա տախի, հէր կիւն պիւլիլէթէ հէր ճիս վէ հէր միլլէթ ու գալմտան քէ-սան կիտիպ սէյր ու թէմաչա իլլէմէք-տէ տըր:

Գուրանեա հէմ մէքթէպիլէր շա-կիրտանըն պիր իրարմ վէ հիւրմէթ իթմիլ օլմագ, վէ հէմտէ մահէլի մէղպուրուն շէրէֆիլի արձրմագ նի-լէթիլլէ, շալիլտանը բարապըլճա թա-չըմագաա օլտուղունտա պաչգա, սէ-քիլ օն պին քիլի ալըք պիր տէ անֆի-թէպթը եաբըլմէք օլտուղունտան, էթրաֆ ու էքնաֆտա պունտան երե-լէրմէ գըլ վէ օղլան մէքթէպիլէր շա-կիրտանը, վէ հաթթա տէվլէթ մու-զիգա մէքթէպիլէր շալիլտանը տախի, էր վէ նիսա հօճալար պիրիլքտէ պու-լունտուղունտա հալտէ, արատա պիր, կէ-լիպ օրատա գօնսէր վիլմէքտէ տըր-լէր:

Պիլ 1862 սէնէսինտէ, պիր տէֆա մէղքիւր գօնսէրէրտէն պիրինտէ հա-ղըր պունտուսու, վէ պէլ ալթը պին նէֆէր շալիլտանըն չալըքլարը մու-զիգալարը, վէ օգուստուլարը երգէլ-լի, օթուլ պին նէֆէր գատար քէսան իլէ պիրիլքտէ տիւնէմէք իգպալիլէ նալիլ օլարագ, սահիհէն ճիսմանի տիւնեատա, պիր տէ ըուհանի տիւն-եա վար օլտուղունտա, վէ պաղէն պէ-նիլ տատմէն քէնտուլի մէլէքլէր հա-լիլտէ պունտապիլիլիլի կէօրմիլ վէ իլլա օլմուլու տուր:

Աճէպա պիլիլ Զօյիլէր պունտա նէ տէրլէր, Ալլահտան օլմուշ քի, պուն-լար Լօնտարտա տօղմալըլար տըր, եօգա, էլպէթթէ օրատա տախի ճի-պիլիլէթիլիլի իճրա իտէրէք, ինկի-լիլէրին տախի քէնտիլէր կիպի եա-պանի պիր հալտէ գալմալարըն շա-լըլաճագալար իտի:

ԹԷՄԻՍԻ ԹԷՄԷՄԻՍԻ

Մէտրիֆի ուսուլիլէն նաղըր տէվ-լէթու թէմալ բաչա հաղթթիլիլի թարաֆ լալէպիլիլիլտէն, կէրէք մէք-թէպիլիլ, վէ կէրէք գօնսէրիլիլ հաղ-ընտա զուհուրա կէլէն հիւսիլ թէ-լէճհիւս վէ հիւսիլ գաթէն ամմէլէ մալիլ օլմուլ, վէ պիլիլ հատտէն զի-եատէ թէչէքթիլէ պօրմու իլլէմիլ տըր:

Միւլարիլլէյն հաղթթիլիլի թարա-ֆընտան շաեան պունտուլունտա թէվէճ-հիւս վէ շու հիւսիլ պաղը տիւլլէլիլիլի օ մէրթէպէ Կաթիլ թահրիք իլլէմիլ տիր քի, միլլէթլիլ տուլլունտա շալիլ հիւսապ իլլէտիլիլիլտէն, չիմիլ քի հալ պիլիլիլ պիլիլիլ սիւքիլ իւզրէ կէլիպ, ֆաթաթ, էօյլէ վատարը վէ վա-սալլարը թա կէօպէլէրինտէն չաթ-լաթմագ նիլէթիլլէ, եալըք շու գա-տարը, թէչէքթիլիլ տալիլ թէքթիլիլի իլէ պէեան իտէրիլ քի, թէմալ բաչա հաղթթիլիլի, մատտի սուրէթտէ տա-խի աճիլլէրին թէչլիլէ հիւսիլ պու-կուրտուգտան պաչգա, կէրէք տէվ-լէթու ֆաղըլ Մուսթաֆա բաչա հաղ-թիլիլիլիլ, վէ կէրէք Մէմիլիլ քէ-պիլիլ մէարիլիլ պունտուսան պաղը զէվաթը հալիլլէթ քարաւ հաղթթա-թէնըն հիւսիլ թէվէճհիւս վէ տախ-վէթլէրին տախի տուլթիլ պունտուլունտա տուր:

Պու միւսնսէպէթլէ, կէրէք տէվ-

լէթու ֆաղըլ Մուսթաֆա բաչա հաղ-թիլիլիլ, կէրէք միւսթիլլէյնիլմէ քէ-ֆէնտիլէր հաղթթաթը, վէ կէրէք Մէ-րաֆտան Բարուլիլէ քէֆէնտի հաղ-ընտա տախի, վաճիպէտէն պունտուսան թէչէքթիլիլ տալիլիլիլ թէքթիլիլ իթմէքլիլիլ ուսուլմագալ:

Պունտան ագտէմ ըուլ բաթրիլ-լաւիլիլ թարաֆընտան, կրկնամուս-նուլիլ ուսուլունտա քիլիլիլ լաղլը զըմընտա, բաթրիլլաւիլիլ կէօն-տէրիլլէն թահրաթա գալըլըք օլա-րագ, պու տէֆա թաթրիլ վէքիլ Գիւր, Միլիլան Հայր թարաֆընտան ըուլ բաթրիլի վէքիլ հաղթթիլիլիլ իրալ օլունտա էվրագըն սուրէթիլ տըր:

Առ ֆոխանորդարան Կ. Պօլսոյ իքօ-մէնիքօս Պատրիարքարանին Յունաց:

Գերապատիւ Տէր, Լիւլալ Զեր Գերապատուլթեան 1740 թուահամարաւ և 25 մարտ 1873 թուահամարաւ նամակը, յորում ծրար-եալ էին՝ Ա. Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքին առ Սինօդին Ելլադայ ուղ-ղեալ նամակին, Բ. Նոյն Սինօդին առ Սրբազան Պատրիարքն ուղղիւ պա-տախանոյն, և Գ. Նոյն Սինօդի կող-մանէ Հելլենական տէրութեան մէջ գտնուած Արքեպիսկոպոսաց զրկուած շրջաբերականին վաւերացեալ օրինակ-ները, զորոս ուշի ուշով կարգալով գո-հուլեալմա տեղեկացայ որ ամուսնա-կան խնդիրներէ յառաջացած հակա-քրիստոնէական, և մեր վաղեմի բարե-կամութեան վրդովում պատճառող առիթը վերցուած է, ոչ միայն Օսման-եան տէրութեան երկրէն, այլ նաև համօրէն Ելլադայէն՝ որոց ինքնաբե-րաբար հաճած է ծանուցանել Պատ-րիարքարանը և ընդունել տուած որ՝ հոն ևս պարհապետ չը պատահին ար-տաքոյ քրիստոնէական և եկեղեցական օրինաց կրկնամուսնութիւններ և արե-նակցութեան պատճառաւ արգիլելոց պատկազրութիւնը, որք աղքատ ըն-տանեկան և բարոյական կեանքը կը խռովեն և կը քայքայեն:

Պատրիարքարանս ուրախ կը լինի որ այսպիսի քրիստոնէական իրաւանց վրայ հիմնեալ խնդիր մը պաշտօնա-կան որոշում և կերպարանք կ'առնու. և ըստ այսմ սիրելի է ինձ հուսատու, որ Արևելքի մէջ գտնուող երկու հին Ազգաց բարեկամութիւնն ու քրիստո-նէական եղբայրութիւնը ամրապնդող այսպիսի բարեկարգութիւնը հետզհե-տէ իրապէս արդիւնաւորելով, այսու-հետեւ վշտացուցիլ պարագայներ իս-պառ անհետ պիտի լինին, և մեր Ա-ւետարանական սիրոյ յարաբերութիւ-նը պիտի յարաւուէ, որ միայնակ նշանն է աշակերտութեան Տեառն մերոյ Յի-սուսի Քրիստոսի:

Սրտագինս ողջունելով զՁեզ 'ի համ-բոյր սրբութեան, մնամ Գերապատիւ Տեառնդ միշտ բարեացակամ

ՅԱՍԻ ՆՍՐՀԱՅ 1873 Ն. Ի. Մարտ 31 Պատրիարքական փո-խ մեր Ազգական խանութք Հայոց ՌՅԻՐ Արեւիկ ԺԹ ԹՈՎՀ. ՔԱՅԼԱՆԱԹ ՄԻՐԱՆՆ

Իսկիւտար, 25 1873 . . . Խաղաղիր, Դպրոցը եկեղեցւոյն նախագահիլիլ է, աղքի մը վերականգնութեան ճու-լարանը, այս կամ այն է ըսած են, կը-սեն, և դեռ շատ մը սահման կրնայ տրուիլ դպրոց բաւին: Միայն թէ մեր միտքը այս ծանուց-

եալ ճշմարտութիւնքը յեղեղել չէ, ալ ցաւ 'ի սիրտ յայտնել թէ, եթէ կայ թաղերնու մէջ օրհասական հիւանդ մը որ բռնագրգռիկ ճնշմանց երեսէն յոգիս ապաստան եղած կիսակենդան կացութեան մէջ կը տառապի այն հիւանդը կըսեմ մեր երկսեռ վարժարանն է:

Բարեբաւին թաղիս Յակովբ սըրբազան նոյն չէնք կառոյց չըթալակրի մը նման անձնութեամբ, տըք-նեցաւ յանհունս, իւր վերջին նաքա-րակիտը ի պէտս սոյն հոյակապ հաստատութեան նուիրեց, և մի միայն իր պանծալի անունը թողլով յաստիս 'ի յիշատակ, ինքը վերապայցաւ հանգ-չիլ, ազգային անմահ բարեբարաց 'ի կանառն:

Այն բարեբարը իւր առ Աստուած և առ ընկեր՝ պարտքն ըրաւ անդր քան զկարն, ինչու մենք ալ ըստ կա-րի մերն ընել կուշանամք: Հարիւրա-ւոր աշխուք և ականջը, կը տեսնեն այդ ողորմ տեսարանը կը լսեն հիւանդին սրտածմիրկ հեկեկանքը, և կանց-նին անտարբեր:

Ասկից երեք տարի առաջ աղջկանց մասը անձնութեան խնամակալութեան հո-վանաւորութեամբը զարգացաւ, պըտ-ղաբեր ալ եղաւ, ուստի և տիպար հանգիստացաւ իր նմանեաց, սակայն կարգ մը անձինք, խնամակալութեան իրազորած չօշովելի արգասեաց հա-կառակ, նոցա դէմ' բիւր խոնդրոտ յա-րուցին, աստի և անտի սեւաթոյր մե-քենայութիւնք միջամիտելով վաստա-կաբեկ ընել յաշողեցան այդ ազգա-նուէր խմբակը, որ ուր ուրեմն լքեալ հրաժարեցաւ յուսադիրկ:

Երկրորդ խնամակալութիւն մ'ալ տիկնայց՝ փորձեց վարժարանը վարել, բայց ասի, առաջնոյն հոսագումանց և ոչ մին չունենալով, և ամեն ծան-րութիւն անդամուհեաց մէջէն միոյն, միակ յաշողակին վրայ բնուցեցով ա-պարդիւն ցրուեցաւ:

Թաղորդաբար Արշակ Էֆէնտի զբա-րոցին վարչութիւնը իր վրայ առնելով ստուգել արիպէս կանոնաւոր դնացը մը տուաւ անոր որ խնամակալութեանց վարչութիւնը վարժարանին ոսկեղա-րը ինչպէս և թաղեցւոյցս յոյսը վե-րածանի սկսաւ, և օր քան զօր այն-պիսի փայլ և յանկուցիչ համբաւ մը ստացաւ որ չըփայ թաղերէն հոն դի-մեցին խուռներամ, իւրեւ բազմաթի-ւի բարեկարգութեանց և նորանոր ուսմանց՝ զոր հոն կաւանդէին:

Արդարեւ ակնախտիդ էր, այսպիսի պայծառութիւն մը զառաջնին, ալ ասի սոս վարդի մը այգառն կենացը չափ վաղեցաւ գողցես նոյն օրէն՝ ուր թա-ղեցւոյն սիրաբ յոյս մտաւ:

Ուսանողաց թիւը 800ը անցած էր և հետզհետէ կուգային, և որովհետեւ չէնք անընդունակ էր տարօրինակ բազմութեան մը, տնօրէնութիւնը ծաղ-կոյ ապագայ խաւրոն անուամբ չէնք մ'ալ կանգնելու ստիպեալ կարծեց ինքզինքը, և 400 ոսկի ցանկց հոն, ուր օսկիպիշ ընդ ապագայն՝ սոյժման ա-մայութիւնը կը տեսնաւ բուսած:

Անհետաւան գրութեան մը անխու-սալիւն հետեանքը եթէ ասկից բարե-բեր ըլլար, գերբնական դրութիւն պի-տի կուշի գոյն, փոխանակ հոգի վա-տըկելու նախանձախ դրութեամբ վա-տալի պէս եկողը ընդունելու անխ-տիր, փոխանակ չըփայ թաղերուն հոգն ու պարտքը իր թիկանցը վը-րայ բաւաւալու, և ասով և ոչ մէ-

կուն օգտել բաւելու, չէնքին առա-ծին և առողջագահական նախ տեսնա-գիտական օրինաց ներածին չափ ու-սանող ընդունել, բայց զանոնք որպէս պարտն է կրթել պէտք էր, զի դպրո-ցը գիշերօթիկ չէր, և աշակերտելոյց մեծամասնութիւնը աղքատիկ անխոշակ էր:

Եթեմն ութն հարիւր աշակերտաց դպրոցական պիտոյքն տնօրէնութիւնը կը հոգար, արդ, եթէ գիրք, թուղթ գրիչ և այլն համար ըստ գլուխ օրը 20 վարա դնեմք, 10-12000 ղշ. ամսային պատկառելի գումար մը ծախք կը յա-ռաջագայի: Այս կէտը մասնաւորա-պէս ուշագրաւ է, քանզի անարդարա-նալի շտապութիւն մը կենթադրէ, որ ուրիշ բանի չի ծառայեց եթէ ոչ տնօ-րէնին պատիւ չը բերելիք տարածայ-նութեանց ծնունդ տալ թողին մէջ, եկեղեցւոյ անուկին վրայ ծանրացած հին պարտքը ստուարայունել և վատ կրից բորբոքման պատճառաւ նիւ-թել:

Այսու ամենայնիւ սխալ մ'էր այս, և սխալ մը ոճիր չէ, մինչդեռ ոճիրը ալ կը ինքուին, եթէ տնօրէնութիւնը սխալեցաւ, սխալը ուղղելու մտօք ա-ջակցել պէտք էր անոր, եթէ անուղ-ղայ գտնուեցաւ և ըմբոստ՝ թաղին մեծամասնութիւն զայն վերակազմե-լու էր հրաժար: Եւ ոչ թէ զայն տապա-լել յախուռն սիկարանց քաջարազուկ փաղանգը անոր վրայ խուժեցնելով, և բերել հասցնել զվարժարանը այն վիճակին ուր այժմ կը հեծէ կարեւոր:

Խնամատ չըլձ հայեցութեամբ գըծ-ուած համառօտ նկարագիր մ'է այս . . . խմբագիր, սակայն բարեոյն սէրը կրող սիրուն անմորմոք և աշերն ան-թաց չ'կրնար դիտել այսպիսի հիւանդ-մը որուն ապաքինութեան և քաջու-ղիկ վիճակին մէջ պիտի ձուլուի ազ-գային վերակենդանութիւնը:

Աղջկանց վարժարանի 3-400 աշա-կերտաց մէջէն եթեմն անին չափ հա-ղիւ միայն որոնց բարձրագոյն դասը երեք դասաւոր միայն կը կազմեն, երկրորդ դասը նոյնչափ, միայն քա-գերուն դասատուներն ալ քանի ինչ յառաջընթացէր են, որ երբ Կոնս-տանտինոպոլիս կուտան իրենց ստորակարգից:

Ծառաթը երկու դասաւորութիւն կայ Հայերէն և Գաղղիորէն լեզուաց, իսկ թուաբանութիւնը առաջին կարգէն մէկ՝ երկրորդէն՝ երեք դասաւորաց համար դասատու կուգայ:

. . . խմբագիր, այս է գրեթէ դըպ-րոցին՝ մանաւանդ աղջկանց մասին մէջ անանդուած ուսմանց և գիտութեանց յայտագիրը, գոնէ այն ալ խոցի մը-տօք կատարուէր, բայց երբ մտածուի թէ այն դժբաղդ աշակերտուհիք մի-այն օրընդ մէջ մէն մի ժամ ուսման ըզ-բաղին, եթեմն կին մեծագոյն մասը ինչ ընելով կ'անցունեն: Այս իւրովի հար-ցում մ'է որ սա սոսկալի պատասխանը կ'արտադրէ թէ, ապա ուրեմն ժամա-նակի սպանդանոց մ'է այսպիսի դպրոց մը, ուր ուսանողք՝ առ ի չդոյն ուսում, նախան գրադման, թանկագին ժամեր-նին յուժմպէս և յանպատեհս կը վատ-նեն . . . :

Թաղեցիք ոմանք, դպրոցը տարուե-ցաւ ըսելով, զաւակնին ուրիշ դպրոց խրկեցին, ալ չը որ դիւրածանձիր, կամ նուազ դպրոցասէր էին, այս խանդա-րումը պատճառաւ ընելով զաւակնին տունը վար գրին ոչ ևս չ'խրկելու դի-տաւորութեամբ: Այսանկով ամեն մարդ-իր գլխուն ճարը գտած կը կարծէ:

Սակայն գիտնամք ազնիւ թաղեցիք, գիտնամք որ ամենս ամենուս համար պարտիմք աշխատիլ քանզի նախախնա-մութիւնը զամենս ալ հարուստ չէ ը-րած որ զաւակնին գիշերօթիկ դպրոց-ներ խրկելով ինչդիրը միանգամ ընդ-միջտ լուծէինք: Ուստի ամեն կանխա-կալ կարծիք կոխտեղով, ի մի տեսակէտ թող յսուին մեր աչերը զաւակներնուս կրթութեանը: Փութանք ի դարման մեր հիւանդ վարժարանաց, պատկե-րայեմք մեր մտաց մէջ այն ճշմարտու-թիւնը որ դպրոցին ներկայ վիճակն է, չարաթը երեք ժամ միայն աշխատիլ, խել մը անմեղ արարածոյց ապագայն թիւրեւ ջնջել, Աստուած, խիղճ, ազ-գային նախանձախ դրութիւն, կը դա-տապարտեն ժամանակի սպանութիւնը իբրեւ քրէական ոճիր:

Ո՞ն ուրեմն փութանք ձեռնհաս և ի-րենց պաշտօնին բարձր սրբադնութեա-նը խելամուտ խնամակալութիւն մը կազմել, իրենց ազատամտութեամբ, պարկեշտութեամբ վկայեալ քիչ շատ ուսումնասէր, մոլի եռանդի անընդու-նակ և մանաւանդ դարուս պահանջ-մանցը հակընթաց նախալ գաղափար-ներով չ'տողորուած անձինք ընտ-րեմք . . . :

Տամբ և դիւրացեմք նմա այն ամեն միջոց՝ որ բարեկարգ ըլլալիք դպրոցի մը առաջնական պիտոյքն են, վստա-հինք լիովին ինս, և թողումը գործել ամենայն ազատութեամբ:

Անպէտ բժախնդրութեան և անտե-ղի բասարանց յուսակտուր հարուած-ներով խիղճ ընեմք զանոնք վճատեցը-նելէ:

Վերջապէս աջակցիմք բարոյապէս և նիւթապէս այն անձնութիւն խմբակին, որ մեր զաւակաց ապագայն յարգա-րելու նուիրեալան, ալ տարժանելի երկը պիտի ստանձնէ ձրիաբար:

Խնդրելով . . . խմբագիր, որ ձեր հայրենասէր թերթին մէջ հիւրընկա-լել բարեհաճիք ներկայս:

Մնամ և այլն:

ՎԱՅԱՆ

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԱՐ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՎԱՆԱՅ

Վանայ նահանգը իւր աշխարհագ-րական դրիցը ծովու երեսէն խիստ բարձրութեամբ և լեռնոմիջի դիրք մի բռնելուն համար, շարունակ դարերէն 'ի վեր իւր ձմեռները միշտ նշանաւոր և ձիւները թանձր եղած են. բայց անցեալ տարւոյ վերջի ամիսներէն ըս-կեցելով՝ իւր սովորական ընթացքն փո-խեց. վառն զի նոյեմբերէն ուղի ամիս-ներն խիստ չորային անցնելէն զկնի, մինչ մէն մի վանայի կերպէր թէ նո-յեմբերի հետ թանձր ձիւներն ալ պի-տի կոխեն և տարւոյ ցամաքութեանը հետ մարդկային ամէն պիտոյք թէ ու-տեղիք և թէ հագնելիք, ձեռք բերե-լու միջոցներն պիտի պակսի և երկիրս մեծ սովի մի տաղանայի ներքեւ պիտի հեծէ. զի արդէն չահամու անձինք ըս-կեցած էին ամէն տեսակ արմտիք ըս-տակի և վարկու մի ուժով իրենց ամ-բարեկրուն մէջը բանտել. որ ձմեռնա-յին գոյց եղանակին սուղ սուղ ծախեն և բարձրամանն:

Բայց նախախնամական գըթութիւնը ոչ Հայրն է որոց և ապաքէն տնան-կաց, սովորական եղանակին չըլնի, վեր-ջի աշնանային ցրտերն անձրեւային քաղցր եղանակի մի դարձաւ: Այնպի-սի մէկ մեղմիկ անձրեւներ շարունա-կեց, որ ցամքած երկիրս լցաւ լիա-

ցաւ, և բա՛ւ շնորհակալ եմ բաւ: Երկրի արգասեղ բեղնաւորող աշնանա-յին անձրեւներն ետեւ օգը պարզեց և քաղցր մեղմութիւն մի տեսեց մինչ 'ի ձմեռնամուտ և դեկտեմբերի վեր-ջեր: Ճանապարհաց բացութիւնը և ա-ռեւտրոյ յաշողութիւն լցոյց լիացոյց ամէն մարդ: Փառք Աստուծոյ՝ գոչեց աղքատն, որ լայն միջոց տուաւ ամէն անհատի իւր տնական պարէնը հայ-թայթելու: Եւ մինչ այս օր կամ վա-ղը ամէն ոք կ'պատրաստուէր բարդ 'ի բարդ ձիւներու հետ ըստ սովորակա-նին գօտեմարտելու՝ նայիս որ յուն, Ա Նոր տարին աշխարհ կուգայ և տակա-ւին գետինը չոր, արտերը բաց ոչ-խարենը կողմեր իրենց պարուտը կենն բաց օդերուն տակը: Վանայ վողոցնե-րուն մէջ քաղցի տոյց տակէն փոշի-ներ վեր կ'բարձրանան, զարմա՛նք: Թառալ խաղացին օրեր, ցրտասառոյց յունվարն ընդմիջեցաւ, երկինքը պարզ և մեղմիկ մինչեւ 1873 Վետրվար 3: Ուր սկսեցին երկինքը պղտորի, հա՛ անշուշտ դիզուած ձիւներն պիտի մէկանց տեղան կ'սէր ամէն վանցի մարդ:

Բայց կնայիս ո՞վ զարմանալիացս որ գեղեցիկ և մեղմօրով անձրեւ մի կսկսի և կ'տեւէ մինչ երեք 'օր շարունակ: Մարտի վերջերու մէջ հազիւ երեւելի հեղեղներն և սարերու կողմերէն հո-սած պղտոր վտակներն վետրվարի սկիզբներ տեղի կունենան, և ծմակա-յին տեղերու սակաւ ձիւներն անգամ հալելով դէպի ծովը չուերու ոտ ա-ռած են, հասանք փետրվար վերջ, պառաւանց ցուրտն ալ ընդմիջեցինք. դեռ ջերմացաւ իւր անդիկ զրօնն 'ի վեր բռնած է:

Յունվար 30 ի պատահած երկու ան-գամի երկրաշարժէն 'ի զատ, որոյ հա-մար հայրենապետ Արծուի վճասպարա-կանք գրած է: Չորս ամեայ միջոցիս, մարդկանց հիւանդութիւն և տարա-ծամ մահեր շատ պատահած են: Փե-տըրվարի մէջ (յունայ) ըսուած ծանր հիւանդութիւնը շատ մարդիկ գետի-նը փռեց և քանիսն ալ մինչ 'ի մահուն ձորը իրկեց:

Երազի հիւանդութիւնը մատաղ ե-րամ մանկութեանց մէջ մեծամեծ վնաս-ներ գործեց: Վաղուցմէ 'ի վեր պատ-ուաստեալներն անգամ չ'խնայելով՝ գլուխ մահիճ. մեծ մասը ճղախոր ընելով գերեզմանի վճերուն մէջը վա-կեց. իսկ ազատուածներն իւրեանց հրեշտակային գեղեցկութիւնը կորսն-ցուցած, նոր և պատժական դիմակով մի աշխարհի առաջ կը ներկայանան: Եւ այս երանելի էր թէ որ ազատ գե-ղեցիկ լուսէն չ'զրկէր քանիներ: Երազ-կի հիւանդութիւնէն ծագած չորիք-ներն անշուշտ քիչ կամ բնաւ չ'պիտի պատահէր, եթէ պատուաւոր սովոր-ութիւն իրեւ հարկադրեալ պէտք տեղի ունեցած լինէր վանայ մէջ:

Անցնինք 'ի մարտ ամիս տեսնենք թէ ինչ պիտի ծնանի վանայ համար:

. . . խմբագիր, Տարօրինակ դէպ-քս ապագային միջ անյիշատակ չ'թող-լոյ համար, թէ կամիք թող յիշուի հայրենասէր Արծույդ միջոցաւ:

1873 Վետր. 27
'ի վան Գլխեպիս Գ. Ա.
(Սրբուի վասպուրական)